

Els menuts de Granollers del segle XVII

Catàleg corregit i ampliat

X. SANAHUJA ANGUERA
J. NOGUERA I MARTORELL

1. INTRODUCCIÓ

Fa uns quants anys publicàrem a *L'Ardit* un seguit de tres articles referits a la moneda menuda de Granollers del segle XVII.¹ Es tractava d'un primer assaig per reconstruir unes emissions que eren molt poc conegudes.² Aleshores presentàrem documentació inèdita i, malgrat treballar amb una mostra petita de monedes, ens atrevírem a confegir un catàleg de les varietats. En aquells treballs, per exemple, corregírem la lectura dels reversos de l'emissió de 1599-1603, presentàrem un exemplar pertanyent a una emissió inèdita i assenyalàrem l'existència de varietats significatives en l'emissió del 1632.

Amb el temps la mostra d'exemplars estudiats s'ha incrementat prou per a poder corregir i ampliar aquell primer estudi.

I amb les noves aportacions, la llista d'actuacions monetàries del Consell de Granollers queda ampliada i establerta així:

1. X. SANAHUJA i J. NOGUERA, «Els menuts de Granollers de 1600 a 1603», *L'Ardit*, núm. 10 (1997), p. 32-39; «Els menuts de Granollers de 1632», *L'Ardit*, núm. 11 (1998), p. 33-35; i «Un diner de Granollers del segle XVII inèdit», *L'Ardit*, núm. 14 (2000), p. 31-32.

2. Els estudis de referència sobre les monedes de Granollers són: J. BOTET, *Les monedes catalanes*, Barcelona, 1911, v. III, p. 191; J. DANTÍ, *Granollers i la seva comarca als segles XVI i XVII*, Granollers, 1981; i M. CRUSAFONT, *La moneda catalana local, s. XIII-XVIII*, Barcelona, 1990.

1599, 30 de juny	Confirmació reial de la facultat de la vila per a fabricar moneda
1600	Fabricació de 574 ll. 7 s. 3 d. de menuts
1601	Fabricació de 479 ll. 5 s. 1 d. de menuts
1602	Fabricació de 1.457 ll. 7 s. 11 d. de menuts
1603	Fabricació de 279 ll. 13 s. de menuts
(1605-1632)	Fabricació no documentada de menuts
1612, 8 de febrer	La ciutat de Vic compra menuts de Granollers desmonetitzats per fabricar moneda
1627, 26 de gener	La ciutat de Barcelona aconsegueix revocar la llicència concedida per a fer menuts a Granollers
1627, 9 de juny	Ordre de pagament per a les persones que intervingueren en la confiscació de la fàbrica de moneda de Granollers
1633, 11 d'abril	Inici de la fabricació de 678 ll. 19 s. de menuts amb data 1632
1634, 21 de març	Finalitza la fabricació dels menuts amb data 1632
1641, 13 d'agost	Acord de mostrar el privilegi per fer menuts a la Generalitat per tal de poder fabricar sisens d'aram
1643, juny	Deliberació per a fabricar 1.000 escuts de menuts

2. EMISSIÓ DE 1600-1603

L'any 1599, entre les gràcies demanades i obtingudes pel síndic de Granollers en ocasió de la celebració de les Corts a Barcelona, aquesta vila fou confirmada, per privilegi reial, en el dret de fabricar moneda pròpia, quedant autoritzats els seus consellers per a castigar els qui la falsifiquessin i per a instar i ser part en causa contra d'ells. Fins aleshores, i des d'una data que no coneixem, la vila havia fabricat diners menuts demanant llicència al batlle. Coneixem un mínim de dues emissions datables a la segona meitat del segle XVI, empremtades amb l'heràldica de la vila.³

Amb el nou privilegi del 1599 Granollers inicià una nova emissió de moneda, aquest cop empremtada amb el bust reial de Felip II. La documentació que presentem transcrita al final d'aquest article ens assabenta tant del volum d'aquesta emissió com de les despeses de la fabricació i del benefici resultant que aconseguí el Consell Municipal.

Entre el 1600 i el 1603 s'encunyaren 2.790 lliures 13 sous 3 diners de diners menuts (669.759 peces), repartides anualment d'aquesta manera:

1600: 574 ll 7 s 3 d (137.847 peces)

1601: 479 ll 5 s 1 d (115.021 peces)

3. M. CRUSAFONT, núm. 1694 i 1595 del catàleg.

1602: 1.457 ll 7 s 11 d (349.775 peces)

1603: 279 ll 13 s (67.116 peces)

Les despeses del Consell en la fabricació de moneda, iniciades ja el mateix any 1599, ascendiren a 956 lliures 10 diners. Per tant, en restar aquestes despeses dels diners «fabricats» amb els menuts, ens trobem que la vila obtingué uns beneficis de 1.834 lliures 12 sous 5 diners en el moment de treure a la circulació la totalitat de la moneda fabricada.

Hem localitzat un exemplar amb la data 1599. Encara que el lliurament de les peces es va comptabilitzar l'any 1600, és lògic pensar que els encunys fabricats l'any 1599 duguessin aquest any gravat.

Lamentablement, no coneixem quant de temps aquests menuts gaudiren de l'acceptació popular, ni si les despeses de recollir l'emissió ascendiren molt o poc, dades que ens permetrien conèixer el benefici real de la fabricació a llarg termini. La nombrosa presència de falsificacions d'època entre els exemplars que hem observat ens fa pensar que la vila de Granollers tingué problemes a l'hora de mantenir el seu numerari en circulació.

El nou document també ens permet refer la tècnica de fabricació dels menuts. En l'emissió s'empraren un mínim de cinc encunys per al revers i de deu per a l'anvers, gravats per l'argenter barceloní Felip Ros, de la següent manera:

1599: uns encunys + 1 pila + 3 trossells + 1 trossell de l'original del bust reial

1600: 2 piles + 3 trossells

1601: 1 pila + 1 trossell

1602: 1 pila + 3 trossells

La pila és l'encuny fix quan es fabrica la moneda manualment, a cop de martell. El trossell és l'encuny mòbil, que es desgasta més ràpidament i que empremta el cospell, situat sobre la pila. En aquest cas, la pila empremtava el revers, i el trossell, l'anvers dels menuts de Granollers. El trossell amb l'original del cap del rei citat l'any 1599 havia de ser una matriu que permetés gravar el bust reial als nous encunys. L'any 1599 també consta la fabricació d'uns encunys, però sense especificar si eren piles, trossells o matrius. Els encunys empremtaven unes bolletes de coure estanyat.

L'encarregat d'efectuar la fabricació, és a dir, de picar els menuts, fou el pedrenyaler i arcabusser Jaume Mestre, de Granollers, que també era qui proporcionava els encunys verges i la major part del material necessari per a les operacions. Els calderers Pau Blanc i Antoni Cros proporcionaven les bolletes d'aram.

Com ja avançarem en els articles anteriors, el mal estat de conservació en què apareixen aquestes peces havia provocat una mala lectura de llur llegendes. En lloc de la lectura +VILA GRANULLORUM, acceptada per Botet i Crusafont, els me-

nuts duen la llegenda +VILLAE GRANVLLARIORVM. De fet, aquesta denominació és la mateixa emprada tant al segell de la cort del batlle de la vila,⁴ el 1545, com a les monedes de plata de la Guerra dels Segadors.⁵ Vidal Quadras recollia al seu catàleg una segona llegenda amb data al revers, que havia passat desapercebuda a les obres de referència posteriors i que ara podem confirmar. La mostra d'exemplars a la qual hem tingut accés continua sent escassa, però ens permet establir un petit catàleg definitiu amb els diferents tipus bàsics dels menuts de Granollers del 1600 al 1603.

Fins ara hem vist exemplars datats entre el 1599 i el 1601. És poc probable l'existència de cap exemplar datat el 1603, any en què no consta que es fabriquessin més encunys. D'altra banda, l'exemplar que Vidal Quadras datava el 1616 deu tractar-se d'un error de lectura. Cal fer una observació prudent pel que fa als exemplars que duen data 1601 i 1602. El mal estat de conservació de la majoria d'ells fa que hi hagi dubtes raonables a l'hora d'atribuir-los precisament a l'una o l'altra data. A més, la factura de l'1 i del 2 pot ser molt semblant en aquesta emissió i pot confondre i dificultar la catalogació.

A més dels exemplars genuïns, hem catalogat un bon nombre de peces que probablement són falsificacions d'època. Es tracta de menuts amb data o sense, que també duen el retrat reial mirant a l'esquerra, i que es caracteritzen per tenir la llegenda del revers escurçada: GRANVLLARI o GRANVLLARIO. L'estil d'aquestes peces és diferent i, sense gaires divergències, el podem considerar de qualitat inferior. Algunes d'aquestes peces havia estat considerada legítima fins ara.

3. EMISSIÓ SENSE DATA (1603-1632)

L'emissió més abundant de menuts de Granollers va produir unes peces que no duen data i que mostren la llegenda abreujada VILLA GRANV. Es tracta d'una emissió que resta sense documentar, que segurament fou circulada abans del 1632.

De fet, entre el 1603 i el 1627 només disposem d'una sola notícia relacionada amb els menuts de Granollers. La notícia és la que segueix: el 8 de febrer de 1612, el clavari de Vic va pagar 1 ll. 4 s. 8 d. a Segimon Orormir per una partida de menuts de Granollers que havia comprat per fer aram i que aleshores servirien per a continuar la fabricació dels diners vigatans. D'aquest fet es desprèn que una emissió de menuts de Granollers havia estat desmonetitzada poc abans.

4. F. de SEGARRA, *Sigil·lografia catalana*, Barcelona, 1922, segell núm. 486.

5. M. CRUSAFONT, *Història de la moneda de la Guerra dels Segadors*, Barcelona, 2001, núm. 82 i 83. Els rals de cinc de Granollers duen la mateixa llegenda abreujada: GRANULLARI(ORUM).

El que caldria saber és quina era aquesta emissió desmonetitzada. Podria ser la de 1600-1603, o potser una de posterior, fabricada entre el 1605 i el 1612?

A favor de la segona hipòtesi podem argumentar que és probable que Granollers emprengués una forta emissió de moneda l'any 1611. És prou conegut que aquell any el país va viure la crisi monetària més important que havia patit fins aleshores. D'una banda, la moneda de billó barcelonina, fabricada maldestrament entre el 1600 i el 1605, patia un refús generalitzat des de feia anys que va obligar al cessament de la seva fabricació, sense estar enllestit el nou projecte per a millorar les monedes. I d'una altra banda, l'excessiva circulació de moneda de plata castellana falsificada i retallada va obligar el seu abatiment general a tot el país. En poc temps, Catalunya es quedà gairebé sense moneda per a dur a terme els intercanvis quotidians. Molts consells municipals, obligats a improvisar, decidiren l'encunyació de moneda local per tal de poder recollir de la circulació aquesta gran massa de moneda de plata i no parilitzar el funcionament de les administracions. També és documentat que moltes d'aquestes poblacions emissores l'any 1611 van haver de retirar el seu numerari al cap de poc temps, per culpa de les falsificacions, un cop aconseguit l'objectiu de proveir el mercat de moneda menuda.

Però disposem d'un argument molt més sòlid a favor de la primera hipòtesi. Els menuts sense data de Granollers van ser fabricats a màquina. Més concretament, l'estri utilitzat en la fabricació fou un martinet. A diferència del molinet, que era un giny més car i sofisticat, el martinet només podia empremtar planxes de metall primes. El martinet fou introduït al segle XVII per millorar l'aspecte de les monedes en relació a les fabricades amb martell. No sabem del cert des de quin moment es començà a utilitzar. Sabem que fou utilitzat, per exemple, en la segona emissió de menuts lleidatans, a partir del 1623,⁶ però no coneixem cap altre cas documentat amb anterioritat. Si els menuts de Granollers haguessin estat fabricats el 1611 es tractaria d'un cas excepcional d'utilització primerenca del martinet.

Per tant, no podem precisar encara la cronologia d'aquesta emissió, que segurament es dugué a terme entre el 1615 i el 1632 o, precisant encara més, entre el 1615 i el 1627.

La catalogació de les varietats fruit d'aquesta emissió resta ara molt més clara. Cal advertir que la llegenda habitual del revers és VILLA GRANV, contràriament al que assenyalen Botet i Crusafont, mentre que la varietat VILLA GRANVL és força més rara. També hem afegit una nova varietat de llegenda a l'anvers i assenyallem l'existència d'alguna falsificació d'època.

6. X. SANAHUJA, «La moneda de Lleida al segle XVII», *Acta Numismàtica*, núm. 31 (2001), p. 111-148.

4. EMISSIÓ SUSPESA DEL 1627

El 26 de gener de 1627, els consellers de Barcelona aconseguiren suspendre una llicència per a fabricar menuts concedida a la vila de Granollers. Aquesta emissió fou iniciada, tal com es desprèn de la documentació, i immediatament intervinguda per les autoritats barcelonines, que hi enviaren un agutzil, un notari i dos ajudants per tal d'aixecar acta i inventariar els béns confiscats.

Aquests fets relatats són provats i, per tant, difícilment podem atribuir els abundants anteriors menuts sense data a l'any 1627.

És probable que les dificultats interposades per Barcelona tinguessin l'origen en el procés tècnic previst a la llicència de Granollers. Aquesta vila va fabricar menuts amb molinet l'any 1632 i és possible que ja ho pretengués l'any 1627. Però Barcelona tenia l'ús exclusiu d'aquesta tecnologia a tot el país. És probable, doncs, que la paralització de la fàbrica tingués com a objectiu que Granollers no pogués fabricar moneda a molinet.

Si això fos cert, podríem atribuir la peça, que presentarem com a inèdita a *L'Ardit*, núm. 14, a aquesta fugaç emissió. Es tracta d'un menut fabricat a molinet, de molt bon art, que du la llegenda VILLA GRANVLLA, i del qual ja hem vist dos exemplars.

5. EMISSIÓ DE 1632-1634

Després de les fallides Corts del 1626 van ser poques les poblacions catalanes que mantingueren numerari propi en circulació. Aquell any, els manifestos contra les monedes municipals arribaren al punt àlgid i, des d'aquesta data fins a la Guerra dels Segadors, cap més població catalana no rebé nou privilegi reial per a fer moneda. Cap, llevat de Granollers.

La vila va recórrer i superar l'oposició efectuada per Barcelona l'any 1627 i va poder obtenir una nova llicència pels volts de l'any 1632. La llicència permetia l'ús del molinet, la millor tecnologia del moment, i es dugué a terme entre l'1 d'abril de 1633 i el 21 de març de 1634. En total es fabricaren 678 lliures 19 sous de menuts (162.948 peces).

Una emissió ben curta que ha deixat escassos exemplars. Cal destacar el bon art d'aquestes peces. El bust de Felip III d'aquests menuts de Granollers supera en perfecció i bellesa els empremtats als diners i ardits de Barcelona.

J. Botet no disposà de cap exemplar prou ben conservat per llegir-ne la data amb claredat i els considerava del 1635. Posteriorment, Miquel Crusafont esmenà aquest error, datant-los definitivament el 1632.

Ara podem confirmar l'existència de dos tipus d'escuts al revers: uns duen les armes catalanes de tres pals prims, mentre que altres duen només dos pals més gruixuts.

També podem assenyalar diverses varietats de llegendes, tant a l'anvers com al revers. En total, repertoriem un mínim de cinc varietats diferents d'aquesta rara emissió.

6. PROPOSTA D'EMISSIÓ DEL 1643

Durant la Guerra dels Segadors, el juny de 1643, davant l'augment de l'endeutament de la vila, el Consell Municipal de Granollers considerarà la possibilitat de fabricar mil escuts de menuts. Poc abans, Granollers havia fet fabricar monedes de plata de cinc rals, i també s'havia plantejat la fabricació de sisens, recolzant-se en els seus vells privilegis monetaris.

Sembla, però, que la fàbrica de menuts no va tirar endavant. De fet, en aquesta data ja havien estat publicades les dues crides dels lloctinents reials marquès de Brezé (l'11 de març de 1642) i mariscal La Mothe (el 14 de gener de 1643) que dificultaven la continuació de les emissions monetàries municipals i n'exigien una concessió explícita i exacta que fos anterior a la guerra.⁷ Tampoc no coneixem cap notícia de la circulació de menuts de Granollers durant la guerra. Per tot això, i sense descartar del tot el cas contrari, considerem que Granollers no va fabricar, ni recircular moneda menuda durant el conflicte.

7. CATÀLEG

Molts dels exemplars consultats, sobretot de la primera emissió, són en molt mal estat i no han estat considerats. La resta de peces pertanyen a col·leccions d'accés públic,⁸ han estat extretes de catàlegs impresos,⁹ o bé són repertoriades a l'arxiu de diferents investigadors.¹⁰

1a emissió: 1599-1603

Emissió regular

Fabricació: Martell

Pesos: 0,5-1,2 g

Diàmetre: 12-14 mm

7. Vegeu M. CRUSAFONT, *Història de la moneda...*, op. cit., docs. 126 i 171.

8. GNC: Gabinet Numismàtic de Catalunya (Barcelona). CS: Caixa Sabadell.

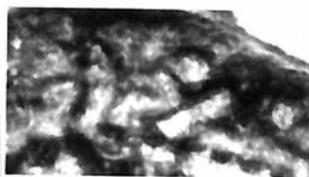
9. VQR: M. VIDAL-QUADRAS, *Catálogo de la colección de monedas y medallas*, Barcelona, 1892, vol. 2; Aureo: catàlegs de Subhastes.

10. AC: Arxiu Crusafont; AN: Arxiu Noguera; AS: Arxiu Sanahuja; AVa: Arxiu Vall-Ilosera; AVi: Arxiu Vilaret.

- 1 a/ + PHILIPVS · II · D · G · HISPAN · R · 1599
 r/ + VILLAE · GRANVLLARIORVM
 Arxiu Va Inèdita RR (1)
- 2 a/ + PHILIPVS · II · D · G · HISPAN · R · 160 (sic)
 r/ + VILLAE · GRANVLLARIORVM
 GNC 34.419 Botet 651 (de 1616); Crus-1698 R (4)
- 3 a/ + PHILIPVS · II · D · G · HISPAN · R · 1601
 r/ + VILLAE · GRANULLARIORVM
 AS L'Ardit 10, p. 35 R (2)
- 4 a/ + PHILIPVS · II · D · G · HISPAN · R · 1601
 r/ + VILLAE · GRANVLLARIORVM 16001 (sic)
 GNC 50.043 Inèdita (VQR 8.210) R (3)
- 5 a/ + PHILIPVS · II · D · G · HISPAN · R · 1602
 r/ + VILLAE · GRANULLARIORVM RR (0)

1

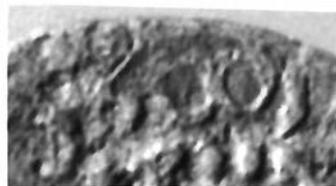
2

3

4

Falsificacions:

Pesos: 0,4-1,2 g
 Diàmetre: 12-14 mm

A a/ (...)

r/ + VILLAE (...)ORV · (sic)
 GNC 3.487

B a/ + PHILIPVS D G HISPA R

r/ + VILLAE GRANVLLARI
 AN *L'Ardit*, 10, p. 36

C a/ + PHIL D · G HISPA · R · 1600 (sembla 168)

r/ + VILLA · GRANVLARIO
 AC Crus-1696

D a/ + PHIL · D · G · ISPA · R · 1600

r/ + VILLA · GRANULLARIO
 Aureo (29/09/2002) *L'Ardit*, 10, p. 36

B

C

D

6

6a

6b

6c

2a emissió: Sense data*Emissió regular*

Fabricació: Martinet
 Pesos: 0,50-1,10 g
 Diàmetre: 13-14,50 mm

- 6 a/ + PHILIPVS D G HISP R**
 r/ VILLA GRANV
 AS Botet 655 C
- 6a a/ + PHILIPVS D G HIS R**
 r/ VILLA GRANV
 AVi Crus-1704 C
- 6b a/ + PHILIPVS D G HIS R**
 r/ VILLA GRANVL
 AS Crus-1700 R (4)
- 6c a/ + PHILIPVS D G HS R**
 r/ VILLA GRANV
 AVi Crus-1705 C
- 6d a/ + PHILIPVS D G HS R**
 r/ VILLA GRANV·
 Aureo (07/02/2007)
 Crus-1701 (però GRANVL) R (1)
- 6e a/ + PHILIPVS D G IS R**
 r/ VILLA GRANV
 AS Inèdita E
- 6f a/ + PHILIPVS D G IS**
 r/ VILLA GRANV
 AVi Crus-1703 (però GRANVL) E
- 6g a/ + PHILIPVS D G HI R**
 r/ VILLA GRANV
 AVa Inèdita E

6f

6g

7

Falsificacions

Pesos: 0,62 g
 Diàmetre: 14 mm

E a/ + PHILLIPVS D G IS
 r/ (...) RANV
 GNC

3a emissió: Sense data, 1627?

Fabricació: Molí
 Pesos: 1,20 g
 Diàmetre: 16 mm

7 a/ + PHILIPP9 D G HIS · R Bust de Felip III a l'esquerra
 r/ + VILLA GRANVLLA Armes de Granollers coronades
 AN *L'Ardit*, 14, p. 31 RRR (2)

4a emissió: 1632-1634

Fabricació: Molí
 Pesos: 0,76-1,40 g
 Diàmetre: 14-16 mm

8 a/ + PHILIPVS · D · G · HISP · R Bust de Felip III a la dreta
 r/ + VILA · GRANV · 1632 Escut en cairó amb les armes de Granollers.
 Armes catalanes de tres pals.
 AC . Crus-1706 (però foto 8a) RR (2)

8a Semblant en tot a l'anterior
 a/ + PHILIPVS · D · G · HISP · R
 r/ + VILA GRANV9 · 1632
 GNC 50.044 Inèdita RR (2)

8b Semblant a l'anterior, però la llegenda del revers és:
 r/ + VILA GRANV · 1632, i comença al quart quarter heràldic.
 AN *L'Ardit*, 11, p. 35 RR (3)

8

8a

8b

8c

8d

8c Semblant, però armes catalanes de dos pals gruixuts.

La llegenda del revers comença a les 12 h.

a/ + PHILIPVS · D G · HIS · R

r/ + VILA · GRANV · 1632

AVa

Inèdita

RR (5)

8d Semblant a l'anterior.

a/ + PHILIPVS · D · G · **HISP** · R

Botet 708

Botet 708

RR (1)

8. DOCUMENTS

1

1599, 30 de juny

El rei Felip II confirma a Granollers la facultat que té de poder fabricar menuts només amb l'autorització del batlle i concedeix que pugui castigar els falsadors de la dita moneda.

Item, per quant la dita vila e los consellers e Consell en nom de aquella estan en possessió de fer diners menuts ab llicència del balle de dita vila, per tant, supplica dit syndich a V.M. sia de son real servey concedir ab privilegi que dita Vila sia conservada en possessió de fer dits diners menuts, sens altre llicència y sens perjudici dels drets y regalies del senyor rey. E que si-s trobara que algú o alguns fessen moneda falsa, que no fos feta ab orde dels consellers de dita vila, que en dit cars los consellers puguen fer punir y castigar los qui tal moneda fabricaran e contra los tals pugan fer instància y part formada. Plau a sa Magestat.

Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), *Cancelleria Reial*, registre 4884, f. 52v-53.

J. BOTET, *Les monedes catalanes*, 1908-1911, doc. CVII.

M. CRUSAFONT, *La moneda catalana local (s. XIII-XVIII)*, 1990. doc. I, p. 186.

2

1603. Granollers

«Compte de la fàbrica de menuts feta per los honorables y magnífichs consellers de la vila de Granollers, en virtut de Privilegi real per la magestat del rey

don Felip, senyor nostre, a dita vila concedit, la datta del qual fou en la ciutat de Barcelona.»

Primo posan en rabuda, los dits magnífics consellers de la vila de Granollers, que an rebudes, a 24 de març 1600, 258 lliures 7 sous 6 diners moneda barcelonesa, de altres tans menuts nous, compresos los gastos per tans ne ha fets fer en lo any [que] són estats consellers Bernat Sola, Joan Joffre, Damià Piferrer i Felip Pla, per lo consell de dita vila en virtut del privilegi concedit a dita vila de Granollers per lo rei don Felip, senyor nostre, en les corts selebrades als catalans en Barcelona lo any 1599, y altrament conforme esta dita universitat en possessió antiga de fer dits dinés menuts, la qual possessió lo senyor rey ha confirmada a dita vila; los quals dines menuts és es lliurada al clavari m. Jaume Tristany. [Són:] 258 ll 7s 6 d

Idem [rebudes entre 27 de juny i 21 de desembre de 1600]: 315 ll. 19 s. 9 d.

Idem [rebudes entre 13 de gener i 23 de març de 1601]: 479 ll. 5 s. 1 d.

Idem [rebudes entre juliol i 24 de desembre de 1602]: 1.457 ll. 7 s. 11 d.

Idem [rebudes entre 1 de febrer i 21 de març de 1603]: 279 ll. 13 s.

+++++

«Compte de dattes, pagues, missions y despeses fetes per los honorables consellers de la vila de Granollers, per rahó de la fàbrica dels menuts que an fets en virtut de privilegi real y possessió antiga de dita vila, tant als fabricadors de dits menuts com altres officials [que] són stats menester en dita fàbrica y cost de aram. Les quals datees són de la seria i tenor seguent:»

—Dattes 1599—

Clavariat de Jaume Tristany

Primo posan en datta los dits honorables los consellers de dita vila de Granollers, que han pagades y gastades 14 ll 8 s y són per fer pilas y trossells y gubias, y gravar les piles y trossells per fer y fabricar dits menuts, com apar de dit gasto per certificació treta del llibre del Consell de dita vila feta per mossen Albanell notari i escriva del Consell la qual restituex: 14 ll 8 s

Item, pel cost i preu de les bolletes i el cost de piles i trossells i gubies i el cost de picar els menuts: 159 ll 5 s 2 d

Damià Piferrer, conseller de Granollers: per dues dietes a l'anar a Barcelona a buscar els encunys dels menuts: 1 ll 4 s

Felip Ros, argenter de Barcelona: per uns encunys i punxons que ha gravat: 12 ll

Idem, per gravar una pila i tres trossells i un altre trossell per l'original del cap

del rey per fer dits menuts: 5 ll

Antoni Cros, calderer de Granollers: 8 unces de llauna que ha estanyat per fer menuts: 4 s

Pau Blanc, calderer: li era degut pel preu d'un quintar i divuit lliures i mitja d'aram estanyat net de tare, fet amb bolletes per fer menuts: 7 ll 9 s

Idem, per un quintar i 8 unces de bolletes d'aram estanyades: 54 ll 18 s 11 d

Idem, per les bolletes que ha fet: 1 ll 15 s

Jaume Mestre, arcabusser, pedrenyaler de Granollers: peer encunyar menuts: 48 ll 5 s

Idem, per tres trocadors per trocar els menuts: 18 s

Idem, quatre trossells i una enclusa: 2 ll

Idem, a compte de picar els menuts nous: 6 ll

Idem, a compliment de picar els menuts i per dues baldes pel pes de la farina i un trocador de trocar menuts i per ferrar la caixa i unes barres de ferro i altres coses llargament escrites en un albarà: 9 ll 2 s

Idem, per cinc gubies per trocar els menuts: 1 ll 10 s

—1600—

Clavariat d'Esteve Mauri:

Pau Blanc, calderer: 159 ll de pes de bolletes d'aram estanyades: 75 ll 10 s 6 d

Idem, 176 ll 8 u de pes de bolletes stanyades: 84 ll 16 s 8 d

Idem, 43 ll 4 u de pes de bolletes stanyades: 20 ll 3 s

Jaume Mestre, pedranyaler i arcabusser: per a pagar a la senyora Pla, vídua, per la feina de picar els menuts: 10 ll

Idem, pel que ha fet en els motlles de fer menuts: 2 ll 16 s

Idem, per picar els menuts de dita vila: 29 ll 17 s

Idem, per picar els menuts i una clau pel campanar: 2 ll

Antoni Cros, calderer: bolletes estanyades: 8 ll 8 s 4 d

Idem, 14 ll 10 u de bolletes estanyades: 6 ll 12 s 6 d

Idem, 11 ll 1 u de bolletes estanyades: 5 ll

Felip Ros: dues piles i tres trossells que ha gravat per fer menuts: 2 ll 10 s

—1601—

Clavariat de Bernat Solà:

Antoni Cros, calderer: 15 ll 5 u de bolletes estanyades: 6 ll 18 s 9 d

Idem, 20 ll de bolletes estanyades: 9 ll

Idem, 51 ll de bolletes estanyades: 22 ll 19 s

Idem, 41 ll 9 u de bolletes estanyades: 18 ll 15 s 9 d

Idem, 27 ll de bolletes estanyades: 12 ll 3 s

Idem, 40 ll i mitja de bolletes estanyades: 8 ll 4 s

Idem, 40 ll 3 u de bolletes estanyades: 18 ll 2 s 3 d

Idem, 39 ll de bolletes estanyades: 18 ll

Idem, 39 ll de bolletes estanyades: 17 ll 11 s

Idem, 40 ll de bolletes estanyades: 18 ll

Idem, 52 ll de bolletes estanyades: 23 ll 8 s

Pau Viver, ferrer: per dos gubias a fettes per tallar los menuts: 6 ll

Idem, una enclusa i adobar quatre gubies per fer menuts: 1 ll 4 s

Idem, per unes gubies: 1 ll 4 s

Mossen Felip Ros, major de dies, argenter de Barcelona: per lo cost de gravar una pila i un trossell: 1 ll

Jaume Mestre, pedrenyaler, arcabusser de Granollers: en descàrrec de major quantitat se li deu per picar i empremtar los menuts de dita vila: 5 ll

Idem, dos trossells a fets per picar los menuts: 16 s

Idem, part de paga dels menuts ha encunyat y empremtat: 12 ll

Idem, en copliment de paga de picar 965 ll de menuts: 1 ll 5 s

Pere Ros, argenter de Barcelona: 2 ll per dos cops que ha adobat els trossells de fer menuts i 1 s per una caixa per a posar-hi els punxons: 2 ll 1 s

—1602—

Clavariat de Viader Coma:

Antoni Cros: 40 ll de Bolletes: 20 ll

—Idem: 20 ll

—Idem: 20 ll

—Idem: 20 ll

—Idem: 20 ll

—Idem: 20 ll

—Idem: 20 ll

Felip Ros, argenter: per haver gravat tres trossells y una pila per fer menuts: 1 ll

Jaume Mestre: 8 ll per picar 161 ll 7 s 2 d de menuts que són les bolletes que els consellers vells donaren sense picar als consellers nous, i 3 s per dues senalles per tenir dits menuts: 8 ll 4 s

Idem, salari de picar 611 ll de menuts nous, i per haver fet adobar tres trossells: 31 ll 11 s

ACA, *Reial Patrimoni*, Vol. 2008, Seca de Granollers.

X. SANAHUJA, i J. NOGUERA, «Els menuts de Granollers de 1600 a 1603», *L'Ardit*, núm. 10 (1997), p. 32-39.

3

1612, 8 de febrer. Vic

El clavari de Vic paga 1 ll. 4 s. 8 d. a Segimon Orormir per una partida de menuts de Granollers que ha comprat per a fer aram.

Arxiu Municipal de Vic, *Casa de moneda, Comptes de la fàbrica del 1611*

4

1627, 26 de gener. Barcelona

Els Consellers de Barcelona supliquen a sa excel·lència que revoqui la llicència concedida a Granollers, per part del governador, per a fabricar menuts. El governador es compromet a suspendre la llicència.

Dietari de l'Antic Consell Barceloní, volum x, p. 125.

5

1627, 9 de juny. Barcelona

Els Consellers de Barcelona ordenen el pagament del salari de l'alguatzil, el notari i els ajudants que intervingueren en la confiscació de la fàbrica de menuts de Granollers.

Los magníficos consellers, segon y quint absents, ajustats, etc., del·liberaren que sian pagadas a micer Miquel Codina, alguatzir extraordinari, 11 ll. 6 s., ço és 6 ll. 12 s. per dos dietas a ell degudas de ésser anat y tornat a la vila de Granollers per fer apprehentió de la fàbrica dels menuts que dita vila fabrica, 15 reals per lo salari del notari que llevà lo acte y prengué lo inventari, 8 reals per lo salari tocant a micer Pérez, scrivà de manament de orde de sa excel·lència li donà, y los restants 24 reals per les dietas de dos fadrins se n'aportà dit Codina, y per ço pos en ordinari: 11 ll. 6 s.

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, *Consell de Cent, Determinacions, 1626-1627, f. 87.*

6

1633-1634. Granollers

Entre l'1 d'abril de 1633 i el 21 de març de 1634, el clavari de Granollers, Antoni Joan Mari, reconeix rebre 678 lliures 19 sous de menuts acabats de fabricar.

Arxiu Històric Municipal de Granollers (AHMG), *Fons municipal, Llibre del clavari, 1634-1637*. X. SANAHUJA, i J. NOGUERA, «Els menuts de Granollers de 1632», *L'Ardit*, núm. 11 (1998), p. 33-35.

7

1641, 10 d'agost. Granollers

El Consell de Granollers acorda mostrar el privilegi que la vila té per a fer menuts junt amb el de la unió amb la ciutat de Barcelona, a l'advocat mossen Queralt, assessor de la Generalitat, per tal de poder fer sisens.

Registrat per S. LLOBET, «Notes de la Guerra dels Segadors al Vallès», *Butlletí de l'Agrupació Excursionista de Granollers*, març-abril de 1936, p. 122; i per M. CRUSAFONT, *Història de la moneda de la Guerra dels Segadors*, Barcelona, 2001, doc. 64.

8

1643, juny. Granollers

En augmentar l'endeutament de la vila, el Consell Municipal de Granollers considera la possibilitat de fabricar 1.000 escuts de menuts.

AHMG, *Fons municipal, Quadern de deliberacions del Consell, 1643*.

Registrat per: X. SANAHUJA, i J. NOGUERA, «Un diner de Granollers del segle XVII inèdit», *L'Ardit*, núm. 14, 2000, p. 31-32; i per M. CRUSAFONT, *Història de la moneda de la Guerra dels Segadors*, Barcelona, 2001, doc. 192.